

Justitiedepartementet

Yttrande över delbetänkande:

Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt (SOU 2025:31)

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker den del av utredningens förslag som innebär att den kostnadsfria rättsliga rådgivningen enligt asylprocedurförordningen ska begränsas till en timme, samt ytterligare en timme om det finns skäl för det. Länsstyrelsen Östergötland avstyrker även den del av utredningen som avser vidarebosatta (kvot) i förslaget om utmönstring av permanent uppehållstillstånd.

Övriga förslag i utredningen lämnar Länsstyrelsen utan synpunkter.

Länsstyrelsen Östergötland anser att utredningens konsekvensanalys är otillräcklig på flera områden. En konsekvensanalys bör visa på vilka konsekvenser ett förslag kan komma att få, men det görs inte på flera viktiga områden, till exempel är analysen otillräcklig när det gäller konsekvenser för barn, konsekvenser för möjligheten till familjeåterförening och konsekvenser för kommuner.

Länsstyrelsens synpunkter

7. Rättslig rådgivning, rättsligt bistånd och biträde

Länsstyrelsen avstyrker den del av förslaget som innebär att den kostnadsfria rättsliga rådgivningen enligt asylprocedurförordningen ska begränsas till en timme, samt ytterligare en timme om det finns skäl för det.

Förslaget innebär en stor förändring av gällande ordning där ett offentligt biträde förordnas för att bistå sökanden under asylutredningen. Att begränsa rådgivningen till en timme (maximalt

två) innebär att stödet blir mycket begränsat och sårbart vilket kan påverka rättssäkerheten för de som har rätt till detta stöd. Mottagarens förutsättningar och mottaglighet påverkar möjligheten att kunna ta till sig informationen. Sådant som utbildningsbakgrund, funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa och trauma kan påverka dessa förutsättningar.

För ensamkommande barn förordnas i dagsläget alltid ett offentligt biträde i asylprocessen, något som regleras i utlänningslagen 18 kap. 1 § andra stycket. Även i asylprocedurförordningen, artikel 23.1, regleras att de behöriga myndigheterna ska säkerställa att ensamkommande barn företräds och bistås på ett sådant sätt att de kan nyttja sina rättigheter. Detta ska enligt förordningen bland annat säkerställas genom att det för ensamkommande barn ska utses en företrädare som företräder och bistår barnet under alla skeden av förfarandet. Utredningen konstaterar att ensamkommande barn enligt svensk lagstiftning har rätt till en god man som bistår barnet och att förpliktelserna enligt utlänningslagen och asylprocedurförordningen därför kan anses uppfyllda. Länsstyrelsen Östergötland delar inte den bedömningen. Det svenska systemet med god man är inte representativt i ett europeiskt perspektiv och kan inte anses motsvara det stöd som en juridiskt utbildad person i form av ett offentligt biträde kan ge. God man-uppdraget bygger på frivillighet och innehas av personer som kan vara lekmän på det juridiska området.

Länsstyrelsen Östergötland vill särskilt understryka ensamkommande barns utsatta situation om rätten till rättsligt bistånd kraftigt begränsas. God man får i och med detta ett mycket större ansvar än idag, något som inte tas upp i utredningens konsekvensbeskrivningar.

8. Utmönstring av möjligheten att beviljas permanent uppehållstillstånd för vissa grupper

Länsstyrelsen Östergötland avstyrker den del i förslaget som avser kvotflyktingar och bedömer att utmönstring av permanent uppehållstillstånd för den gruppen inte bidrar till att antalet asylsökande som söker sig till Sverige och som beviljas uppehållstillstånd ska minska, vilket framhålls vara ett övergripande syfte med utredningens uppdrag. Den andel kvot som Sverige årligen tar emot är en del av den reglerade invandringen och antalet som överförs till Sverige beslutas varje år av regeringen. Länsstyrelsen bedömer, utifrån samverkan och dialog med

kommuner, statliga myndigheter och civilsamhällesorganisationer i länet, att tidsbegränsade uppehållstillstånd riskerar att bidra till sämre förutsättningar för kommuner och andra aktörer att arbeta med effektivt mottagande och integration. En påtaglig risk bedöms vara att resurser som ska stötta individer med insatser för att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden i högre utsträckning behöver hantera frågor och stöd kring förlängningsansökningar och insatser kopplat till ökad ohälsa.

11. Konsekvenser

Konsekvenser för barn

Utredningen konstaterar att förslagen innebär vissa generella försämringar ur barnrättsperspektiv och att de barn som berörs får en försämrad trygghet och förutsägbarhet vilket kan leda till negativa hälsoeffekter. Utredningen saknar dock resonemang om faktiska konsekvenser, intresseavvägning mellan barnets bästa och motstående intressen eller kompensatoriska åtgärder, som bör ingå i en barnkonsekvensanalys. I utlänningslagen 1 kap. 10 § står: *Vid ärenden som rör barn ska särskild hänsyn tas till barnets hälsa, utveckling och barnets bästa.* Länsstyrelsen kan inte se att utredningens förslag har tagit någon sådan hänsyn. Enligt barnkonventionen ska vid alla beslut som berör barn också särskilt beaktas vad som är barnets bästa. Någon sådan bedömning eller avvägning kan Länsstyrelsen inte se att utredningen gör. Det är viktigt att i detta sammanhang påminna om att de rättigheter som barnkonventionen omfattar gäller *alla* barn i Sverige, oavsett legal status.

Konsekvenser för möjligheten till familjeåterförening

Länsstyrelsen bedömer att konsekvensbeskrivning saknas avseende att fler individer än idag enligt förslaget kommer sakna möjlighet att vara anknytningsperson. Länsstyrelsens bedömning utifrån samverkan och dialog med de aktörer som arbetar med mottagande är att ytterligare begränsade möjligheter för individer att återförenas med sin familj riskerar att negativt påverka förutsättningar att ta till sig etableringsfrämjande insatser. Detta bedöms i förlängningen bidra till minskad måluppfyllelse av de integrationspolitiska målen.

Konsekvenser för kommuner

Länsstyrelsen kartlägger varje år kommuners beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn och många kommuner rapporterar att de senaste årens minskade mottagande har bidragit till kompetenstapp och minskade resurser till mottagandearbetet. Detta bedöms i förlängningen bidra till sämre förutsättningar för ett bra mottagande. Länsstyrelsen delar därmed inte utredningens beskrivning att ett minskat antal asylsökande och individer som beviljas uppehållstillstånd bör bidra till att skapa förutsättningar för ett bra mottagande och en fungerande integration för de som beviljas uppehållstillstånd.

I utredningen saknas resonemang om konsekvenser för kommuner av att den kostnadsfria rättsliga rådgivningen under asylprocessen begränsas till en timme, även för ensamkommande barn. Utredningen hänvisar till att ensamkommande barn förordnas en god man som ska företräda dem. Men att även företräda och bistå barnet i asylprocessen är en stor förändring av nuvarande uppdrag som sannolikt innebär ökade kostnader för kommunerna, både vad gäller utbildning av och arvode till god man. Det kan också innebära stora svårigheter för kommuner att rekrytera lämpliga personer till dessa uppdrag.

Konsekvenser för integrationspolitiska målen

Länsstyrelsen delar inte utredningens bedömning att förslagen har begränsad betydelse för att nå de integrationspolitiska målen. Genom samverkan och dialog med aktörer som möter målgrupperna som avses i utredningen framkommer att individer som lever under ovissa förhållanden, exempelvis på grund av tillfälliga uppehållstillstånd samt att inte kunna återförenas med sin familj, riskerar att negativt påverka förutsättningar att ta till sig etableringsfrämjande insatser, som är verktyg för att nå målen. Länsstyrelsens bedömning är att förslagen riskerar att ha betydande negativ påverkan gällande möjligheten att nå de integrationspolitiska målen.

Allmänna synpunkter

Utredningens uppdrag har inte varit att ta reda på om de föreslagna åtgärderna har avsedda effekter på migration och integration. Länsstyrelsen Östergötland är kritisk till att utredningen inte har föregåtts av, eller innehåller, någon sådan analys.

Länsstyrelsen bedömer att etablering, integration och möjligheten att nå de integrationspolitiska målen riskerar att försämrats om dessa förändringar genomförs.

Beslutande

Beslutet har fattats av landshövding Gunilla Svantorp med integrationsutvecklare Anna Ekermo Tagesson och Emma Gunnarsson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.